

DEĞERLER EĞİTİMİ VE YARARLARI

Vaues Teaching And Benefits Of Values Teaching

Dr. Öğr. Üyesi. Aynur PALA

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Manisa/TÜRKİYE

ORCID ID: orcid.org/0000-0003-4889-7438

ÖZET

Değer eğitimi, daha medeni ve demokratik toplumlar yaratmak için ahlaki standartları aşılacak ile ilgili eğitimsel süreçtir. Dolayısıyla, değerler eğitiminin amacı, bizim politik, kültürel ve dini farklılıklarımızın üzerinde ve ötesinde, insan haklarının, azınlık etnik grupların ve çevrenin korunması üzerine vurgu yaparak, hoşgörü ve anlayışı geliştirmektedir. Çok farklı disiplinlerde araştırmacılar, eğitimciler, düşünürler, din adamları değer ve değer eğitimi kavramlarını tanımlamış olsalar da üzerinde herkesin uzlaştığı bir tanım bulunmamaktadır. Bu araştırmada değer ve değer eğitimi kavramları tanımlandıktan sonra, değer eğitiminin kişilere ve toplumlara sağladığı katkılar üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Değer, değer eğitimi

ABSTRACT

Values teaching concept is about the educational process that instills moral standards to create more civil and democratic societies. Values education therefore promotes tolerance and understanding above and beyond our political, cultural and religious differences, putting special emphasis on the defence of human rights, the protection of ethnic minorities and the most vulnerable groups, and the conservation of the environment. www.iberdrola.com Although in many different research disciplines, researchers, , educators, great theorists and clergymen defined the term "value", there is one definition everyone reconcile with. In this paper, after defining the terms "value" and "values education" it will be explained the benefits of values education.

Key Words: Value, values teaching

1. GİRİŞ

Değerlerimiz önemli kabul ettiğimiz eşitlik, dürüstlük, eğitim, çaba, azim, sadakat, içtenlik çevreyi koruma ve daha birçok kavramı kapsamaktadır. "Değerler eğitimi", "karakter eğitimi" ve "ahlak eğitimi" gibi terimler de aynı anlamlarda kullanılmaktadır. Bu çalışmada öncelikle "değer" ve "değer eğitimi" kavramlarının tanımı yapılacak daha sonra değerlerin öğretilmesinin yararları üzerinde durulacaktır.

2. "DEĞER" VE "DEĞERLER EĞİTİMİ" NİN TANIMLARI

Değeri psikolojik perspektiften ele alan ve benlikle ilişkili manalar olarak tanımlayan Allport'a göre (1968) bir şeyi değerli görmek demek, onu tercih etmek, ona psikolojik olarak bağlanmak ve ona ulaşmak ya da onu muhafaza etmek için belli bir çaba ve gayret içinde olmak anlamına gelmektedir.

Kagan (2001) değerler eğitimini, "öğrencilerin şefkat, işbirliği, saygı, sorumluluk, dürüstlük, estetik, doğruluk ve erdemlilik gibi iyi karakterin gelişimi için evrensel değerlerin okullarda sistematik olarak geliştirilmesine yönelik çabalarıdır" şeklinde tanımlamaktadır. Lickona (2004) ise; karakter eğitimini "bireyler ve toplumu geliştirmek için temel değerlere dayalı kasıtlı çabalarıdır" şeklinde belirtmektedir.

Rokeach (1973) değerleri kişisel ve toplumsal olarak belirgin bir davranış biçimine ve yaşam amacına ilişkin kalıcı inançlar olarak tanımlamaktadır. Schwartz'a (1992) göre değerler, bireylerin kendileri de dâhil olmak üzere diğer insanları ve olayları nitelendirmek, eylemlerini seçmek ve meşrulaştırmak için kullandıkları ölçütlerdir. Deth ve Scarborough 'a göre (1998) değerler eğitimi,

hepimizin kabul ettiği evrensel değerler üzerine vurgu yaparak, gençlere model olarak ve iyi karakteri öğreterek okulların duyarlı, etik, ve sorumlu gençler yetiştirmeyi hedefleyen ulusal bir harekettir.

Genellikle, değer ahlaki fikirler, dünya ile ilgili genel görüş veya anlayış veya bazen sadece ilgi, tutum, tercihler, ihtiyaçlar ve duygular anlamına gelmektedir. Fedakarlık, bağımsızlık, eşitlik, adalet, dostluk, dürüşlük, birlik beraberliktir, sorumluluk, alçak gönüllülük, açık fikirlilik, yardımseverlik, çevreyi korumak ve başarılı olmak, cesaret, doğru karar verme, kibarlık, edep, kararlılık, hoşgörü, öz disiplin temel değerlerden bazılarıdır.

Değerler kişiden kişiye değişmektedir. Mesela, bazı insanlar hayatın her alanında heyecanlı ve yeni deneyimler gibi arayışlara girmeye önem vermektedirler ve aileleriyle veya arkadaşlarıyla risk alma veya aniden planları değiştirme gibi heyecanlı etkinlikler peşinde koşabilmektedir. Buna karşın, hayatlarında *güvenlik* değerine çok önem veren insanların yakın çevresinde güvenlik ve daha geniş toplum içinde istikrar araması ihtimali daha fazladır. Ayrıca değerler toplumdaki topluma da değişiklik göstermektedir. Modern endüstriyel toplumda bireysel başarı, bireysel mutluluk ve materyalizm en önemli değerlerdir. Değerler eğitimi, insanları birbirine bağlayan, gelişmeyi, mutluluğu ve huzuru sağlayan, tehditlerden koruyan ahlaki, insani, sosyal, manevi değerlerin tüm bireylere kazandırılmasındaki en önemli etkenin eğitim olduğunu vurgulayarak değerlerin öğrencilere aktarılması süreci olarak ifade edilmiştir (Kuş, Meray ve Karatekin, 2013).

Değerlerin geliştirilmesinde öncelikle ana-babaların sorumluluğu ön plana çıksa da bu sorumluluk okullar ve daha geniş toplum ile paylaşılmalıdır. Değerler eğitiminde okullara önemli görevler düşmektedir. Genç insanların sosyal, etik ve duyuşsal gelişiminin akademik başarı kadar önemli olduğu kesindir. Bu sebepten hem karakter gelişimini teşvik edecek hem de öğrenmeyi artıracak okulların yaratılması çok önemlidir.

3. DEĞERLER EĞİTİMİNİN YARARLARI

Martin Luther King (1947) eğitim için yalnızca zekanın yeterli olmadığına, gerçek bir eğitimin amacının zeka kadar karakteri de geliştirmesinin önemine dikkat çekmektedir. Karakter eğitimi, öğrenci devamsızlıkları, disiplin problemleri, uyuşturucu kullanımı, şiddete başvurma ve akademik başarısızlıkları gibi pek çok alanda problemlere çare olabilmektedir.

Hunter (2007), eğitimde hangi değerlerin öğretilmesi ve bu değerlerin rollerinin ne olması gerektiğine karar vermenin zorluğuna dikkat çekmektedir. Roosevelt'in "Bir insanı ahlaken eğitmeden, sadece zihnen eğitmek, topluma bir bela kazandırmaktır" sözüne atıf yaparak, etik değerlerin öğretilmesinin önemine dikkat çekmiştir. Değerler eğitiminin amacı, okul kültürünün ve eğitim programlarının her aşamasında öğrencileri akademik, sosyal, daha sorumlu, etik değerlere bağlı, kendi kendini disipline edebilen bireyler olarak geliştirmektir.

Değerler ve Değerler eğitiminin yararları şöyle sıralanabilir:

- ✓ Bizim değerlerimiz bize hayatta neyin önemli olduğunu yansıtmaktadır. Değerler genellikle inançlarımıza, tutumlarımıza ve davranışlarımıza rehberlik etmektedirler. Hayatımdaki amacım nedir? Sorusuna cevap bulmamızı sağlamaktadır.
- ✓ Başka insanların değerlerinin farklı olabileceğini öğrenmek, bizim başka insanları daha iyi anlamamıza yardımcı olabilmektedir.
- ✓ Değerler eğitimi, akademik başarıya karşı istek uyandırarak ve huzurlu öğretme ve öğrenme ortamı yaratmaya katkı sağlamaktadır.
- ✓ Değerler eğitimi, öğrencilerin iletişim yeteneklerini, düşünme kapasitelerini, özyönetim ve kendini tanıma gibi farklı zihinsel boyutlarını geliştirmektedir.
- ✓ Değerler eğitimi, yalnızca zihinleri değil aynı zamanda kalpleri de beslemektedir.

- ✓ Değerler eğitimi, çocuk ve genç insanlara ahlaki görevlerini ve sorumluluklarını bilmelerini ve dürüstlük, kibarlık, cömertlik, cesaret, özgürlük, öz-disiplin, eşitlik ve saygı gibi temel insani değerleri kabul etmelerini ve uygulamalarını öğretmektedir.
- ✓ Değerler eğitimi, öğrencilerin ve toplumun daha etik ve üretken üyesi olmasına yardımcı olmaktadır.
- ✓ Zihni eğitmek ve etik değerlerin geliştirilmesi, hem bireylerin hem de toplumun başarılı olmasını sağlamaktadır.
- ✓ Değerler eğitimi, öğrencilerin adalet, çalışkanlık, saygı, cesaret gibi önemli insan niteliklerinin geliştirerek, bu değerlere göre yaşamının niçin önemli olduğunu anlamalarına yardımcı olmaktadır.
- ✓ Değerler eğitimi, olumlu ve ahlaki iklimi geliştirmektedir.
- ✓ Değerler eğitimi, tehditten, korkudan, şiddetten uzak, daha güvenli okullar yaratarak adil şekilde çatışmaların çözülmesini öğretmektedir.
- ✓ Değerler eğitimi çocuklara nasıl başarılı ve üretken vatandaşlar olacaklarını öğretirler.
- ✓ Değerler eğitimi, öğrenci ve yetişkinlerin mükemmellik için mücadele eden bir değerler kültürü yaratmaktadır.
- ✓ Değerler zor durumlarla başa çıkmada yardımcı olur. Değerler davranışlar için rehberlik eden prensiplerdir. İnsanlar genellikle zor durumlara çok çabuk tepki vermektedir. Bir şey yapmadan önce ne yapacaklarını düşünmeden hareket ederler. Kişi karar verme durumuyla karşılaştığında, değerler doğru karar verme imkanı sağlar. Bazen duygular doğru karar vermeyi engelleyebilir. Eğer kişi kendisine bu durum da “Bir kişi X değerine önem veriyorsa bu durumda ne yapar?” sorarsa daha net, duygulardan etkilenmeden daha doğru karar verebilmektedir.
- ✓ Ünlü sosyolog Durkheim, değerlerin bireylerin yıkıcı ihtiraslarını kontrol etmesini sağladığını savunmaktadır.
- ✓ Değerlerin tanımlanması gerçekten istemediğiniz, ihtiyacınızın olmadığı veya önemsiz olduğuna inandığımız şeyleri hayatımızdan çıkarmaya yardımcı olur.
- ✓ Değerler doğru meslek seçmenize yardımcı olur. Hepimizin bildiği gibi her mesleğin artı ve eksileri vardır. Fakat eğer bir kişi kendisi için neyin önemli olduğunu bilirse, doğru mesleği seçme ihtimali artacaktır. Eğer ilişki, etkileşim ve arkadaşlıklara değer verirse, ev ofis türü işler uygun olmayabilir. Diğer yandan, seyahat, zenginlik, konuşmaya değer verirse, seyahat gibi işler onun için çok daha isabetli olabilir.
- ✓ Değerler benlik algısı geliştirmeye yardımcı olur. Değerleri bilmek, önemli konularda güçlü fikirler geliştirebileceği anlamına gelmektedir. Sadece kişinin ailesinin inandıklarına inanmak istemeyecektir. Sadece arkadaşlarının inanacakları şeyleri söylemek istemeyecektir. Gerçekten inandıklarını söyleyerek, dürüstlüğü kendisiyle ve arkadaşlarıyla paylaşacaktır. Bu çok önemlidir.
- ✓ Değerler kişinin kendine olan güven duygusunun artmasına yardım eder. Kişi ne istediğini bildiğinde başkalarının ne istediği mesele değildir. Kendisi için neyin önemli olduğunu bildiğinde, başka insanlar için neyin önemli olduğu önemli değildir. Bu doğal olarak kendisine olan güven duygusunun gelişmesine katkı sağlar.
- ✓ Değerler, bizim ne yapmamız veya yapmamamız gerektiğini anlamamıza yardım eder.
- ✓ Değerler mutluluk duygusunu artırmaktadır.

4. SONUÇ

Değerler eğitiminin küçük yaşlardan itibaren öğrencilere kazandırılması kritik öneme sahiptir. Bu konuda başta öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Öğretmen olacak kişilerin kendilerinin, toplumun ve evrensel değerlerin farkında olması ve hangi değerlerin öğretilmesi gerektiğini bilmesi önemlidir. Etik değerlerin etkili bir şekilde öğretilmediği ve eğitime uygulanmadığını söylemek mümkündür. Bunun kanıtı olarak; haksızlıklar, savaşlar, suç, ilaç kullanımı, yolsuzluklar, illegal işler ve adaletsizliklerin dünya çapında devam etmesi gösterilebilir. Düşünceler ve davranışlar ile başarı, yardım, duyarlılık, hizmet, gönül ferahlığı, alçak gönüllülük, tolerans, dürüstlük, saygı, sorumluluk, minnettarlık, kibarlık, dostluk, cömertlik ve adalet gibi değerleri harekete geçirmek gerekmektedir. Değerlerin planlı bir biçimde okullarda öğretilmesi, sağlıklı ve bilinçli bir toplum oluşturulmasına önemli bir katkı sağlar. Öğrencilerin salt akademik becerilerine odaklanmak, toplumun ve insanlığın devamı açısından tehlikeli görülmektedir. Çocuklara okullarda temel bilgi ve beceri kazandırmak ne denli önemli ve gerekli ise onların değer gelişimine katkıda bulunmak da bir o kadar önemli ve gereklidir (Kurtdede, 2009).

KAYNAKÇA

- Allport, G.W. (1968) *The Person in Psychology*. Beacon Press, Boston, MA.
- Bektaş, Fatih, Nalçacı, A. Ve Karadağ, E. (2014). "İlköğretim okulu öğrencilerinin algıladıkları evrensel değerlerin bir yordayıcısı olarak okul iklimi", Ahi Evran Üniversitesi. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 15, Sayı 1, Nisan 2014, Sayfa 281-293.
- Deth, J. W., & Scarbrough, E. (Eds.). (1998). *The Impact of Values*. Oxford: Oxford University Press.p.26-28.
- Hunter, L. (2007). *A question of values: Six ways we make the personal choices that shape our lives*, Axios Press. ISBN: 09661908-3-1.
- Kagan, S. (2001). Teaching for character and community. *Educational Leadership*, 59(2), 50.
- King, Jr., Martin Luther (1947). "The purpose of education" Feb. Atlanta, Ga.
- Kurtdede, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 2(2), 1-18.
- Kuş, Z , Meray, Y, Z , Karatekin, K . (2013). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Yer Alan Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi* , 11 (25) , 183-214 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29175/3124255>.
- Lickona, T. (2004). *Character matters: How to help our children develop good judgment, integrity, and other essential virtues*. New York: Touchstone.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. Free Press.
- Pala, A. & Gögebakan Yıldız, D. (2019). Öğretmen adaylarının etik değerlere ilişkin görüşleri: Manisa Celal Bayar Üniversitesi örneği. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 8(4), 1005-1025. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.545147>
- Schwartz, S.H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advance and empirical tests in countries. *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1-65.
- www.iberdrola.com(10 Şubat 2020)